

- Conference on Development Economics in Europe. Paris: La Documentation Francaise, 2000. 119-128.
- Russell, J. H. "Misbehavioral Law and Economics: Heterogeneous Preferences and Consumer Regulation". *Stanford Law School, Working Paper*, no. 208 (2017). DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2627389>
- Sachs, J., and Pistor, K. *The Rule of Law and Economic Reform in Russia*. Routledge, 1997.
- Stark, D., and Bruszt, L. *Postsocialist Pathways. Transforming Politics and Property in East Central Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- "Tolkovyy slovar Yefremovoy" [Efremova's Explanatory Dictionary]. <http://slovar.plib.ru/dictionary/d1/62799.html>
- Tomass, M. K. "Religious Identity, Informal Institutions, and the Nation-States of the Near East". *Journal of Economic Issues*, vol. 46, no. 3 (2012): 705-728. DOI: 10.2753/JEI0021-3624460306
- Varieties of Capitalism in Post-Communist Countries*. UK: Palgrave Macmillan, 2007.
- Veblen, T. *Teoriya prazdnogo klassa* [Leisure Class Theory]. Moscow: Progress, 1984.
- Virchenko, V. V. "Instytutsiina struktura finansovoho rynku ta yii rol u komertsializatsii rezultativ intelektualnoi diialnosti" [Institutional Structure of the Financial Market and Its Role in the Commercialization of Intellectual Activity]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2013): 69-79.
- Voigt, S., and Engerer, H. "Institutions and Transition. Possible Policy Implications of the New Institutional Economics". *SSRN Working paper*, December (2001): 127-184. DOI: 10.2139/ssrn.294384
- Yakubenko, V. D. *Bazysni instytuty u transformatsiinii ekonomitsi* [Basic Institutions in a Transformational Economy]. Kyiv: KNEU, 2004.

УДК 336.77.01
JEL: E51; G21

АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ ПОКАЗНИКІВ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

©2020 РАХМАН М. С., ГАЛЬЦЕВА О. М.

УДК 336.77.01
JEL: E51; G21

Рахман М. С., Гальцева О. М. Аналіз структурних зрушень показників кредитної діяльності банків України

Дохідна частина банківської установи формується здебільшого за рахунок обсягу наданих кредитів та залежить від умов кредитування учасників ринку фінансових послуг. Отже, недостатність або недоступність кредитних ресурсів негативно впливає на стан всієї економіки. Метою статті є економіко-статистичний аналіз сучасного стану кредитної діяльності банківської системи України в динамічних умовах розвитку вітчизняної економіки, виявлення тенденцій, обґрунтування перспектив розширення та зниження ризиків кредитної діяльності банківських установ. Розглянуто роль і завдання кредитних операцій банку в економіці країни; охарактеризовано стан кредитного портфеля банківської системи протягом останніх років; наведено новий перерозподіл банків на групи за структурою статутного капіталу та розміром активів. Проведено аналіз обсягів та структури активів банків у розрізі організаційно-правових форм власності (державної, приватної, іноземної) та частки кредитів у структурі активів. Проаналізовано зміни загальних обсягів та динаміку кредитування в розрізі: суб'єктів кредитування; національної та іноземної валют; динаміки обмінного курсу та структури кредитування за видами діяльності. Виявлено вплив сезонності надання кредитів. Надано оцінку кількості, структури та обсягів кредитування нефінансовими кредитними установами. Розроблено прогностичні моделі з використанням різних математичних функцій і статистичних методів. У результаті проведеного SWOT-аналізу виявлено основні проблеми та недоліки банківської системи. Запропоновано проект рекомендацій щодо зниження кредитних ризиків.

Ключові слова: банківська система, кредит, аналіз, валютний курс, сезонність, SWOT-аналіз, прогноз, рекомендації.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-228-238>

Рис.: 13. Табл.: 1. Бібл.: 11.

Рахман Махбубур Сидикович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: rahmanms0312@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7408-4049>

Гальцева Олена Михайлівна – студентка, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: elenagaltseva2001@gmail.com

UDC 336.77.01
JEL: E51; G21

Rakhman M. S., Haltseva O. M. Analyzing the Structural Changes in the Credit Performance Indicators of Banks of Ukraine

The revenue part of the banking institution is formed mainly due to the volume of credits provided and depends on the conditions of crediting the financial services market participants. Consequently, the insufficiency or inaccessibility of credit resources adversely affects the status of the entire economy. The article is aimed at an economic and statistical analysis of the current status of credit activity of the banking system of

Ukraine in the dynamic conditions of development of the national economy, identifying tendencies, substantiating the prospects for expanding and reducing the risks of credit activities of banking institutions. The role and tasks of the bank's credit operations in the country's economy are considered; the status of the credit portfolio of the banking system in recent years is characterized; a new redistribution of banks to groups by the structure of authorized capital and the size of assets is provided. An analysis of the volumes and structure of the banks' assets in terms of organizational and legal forms of ownership (public, private, foreign) and the proportion of credits in the structure of assets is carried out. The authors analyze changes in the total volumes and dynamics of crediting in terms of: crediting entities; national and foreign currencies; dynamics of the exchange rate and the structure of crediting by type of activity. The impact of seasonality of credit provision is identified. An assessment of the number, structure and volumes of crediting by non-financial credit institutions is provided. The predictive models are developed using different mathematical functions and statistical methods. As a result of the carried out SWOT-analysis, the main problems and shortcomings of the banking system are identified. A project of recommendations on reducing credit risks is proposed.

Keywords: banking system, credit, analysis, foreign exchange rate, seasonality, SWOT-analysis, forecast, recommendations.

Fig.: 13. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 11.

Rakhman Mahbubur S. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: rahmanms0312@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7408-4049>

Haltseva Olena M. – Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: elenagaltseva2001@gmail.com

Стабільність розвитку економіки в Україні значною мірою залежить від акумуляції та ефективного перерозподілу грошових коштів через процеси кредитування учасників ринку фінансових послуг. У загальній сукупності кредитної діяльності банки є основними посередниками фінансового ринку, оскільки доходи від надання кредитних ресурсів становлять основну частку їх доходів і беруть участь у формуванні ліквідних активів. Зважаючи на сучасні проблеми функціонування банків в умовах економічної кризи, зростає значущість дослідження питань, пов'язаних із залученням і розміщенням кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг.

Дослідженням і вивченням проблем і перспектив розвитку кредитної діяльності банківської системи займалися такі видатні вітчизняні та іноземні вчені, як О. Вовчак, Т. Васильєва, Л. Васюренко, В. Глущенко, О. Дзюблюк, В. Коваленко, А. Маслова, В. Міщенко, Н. Зражевська, О. Шелудько, А. Сандерс та ін. Проте, незважаючи на те, що дана проблема була висвітлена в роботах багатьох науковців, питання, які пов'язані з визначенням і оцінкою основних проблем, тенденцій розвитку та напрямів удосконалення банківської діяльності в Україні, потребують подальшого дослідження й опрацювання.

Метою дослідження є економіко-статистичний аналіз сучасного стану кредитної діяльності банківської системи України в динамічних умовах розвитку вітчизняної економіки; виявлення тенденцій; обґрунтування перспектив розширення та зниження ризиків кредитної діяльності банківських установ.

При зачаткуванні або веденні бізнесу суб'єкти господарювання потребують наявних чималих коштів, адже недостатність кредитних ресурсів може негативно вплинути на їх діяльність та економіку країни в цілому. Першочерговим завданням банків та всієї фінансової системи України є оптимізація умов кредитування фізичних та юридичних осіб, зниження неповернених кредитів і кредитних ризиків.

Стан кредитного портфеля банківської системи останніми роками характеризується заповнізованістю управління банківською системою та економікою в цілому, впливом «капіталу нерезидентів (починаючи з 2014 р.), підвищенням попиту на іноземну валюту, накопиченням платежів за зобов'язаннями держави», високим рівнем ризиків, низькою довірою інвесторів (зовнішніх і внутрішніх) та населення до умов кредитування та діяльності банківської системи України [9].

3 28 лютого 2019 р. існує поділ банків на: державні (частка держави 75% статутного капіталу банку); іноземні (контрольні пакети акцій у іноземних банків); приватні (інвестори володіють 50% статутного капіталу банку). За I квартал 2020 р. в Україні налічувалося 75 платоспроможних банків (проти 96 у 2016 р.): 5 банків з часткою держави (6,7% загальної кількості); 20 іноземних банків (26,7%); 50 приватних банків (67%) (рис. 1) [1; 2].

Загальні активи банківської системи України на кінець I кварталу 2020 р. склали 2,1 трлн грн, при девальвації гривні зростання активів склали 5,7%, а в перерахунку на курсову різницю скорочення становило 1,0% [1]. 59,5% загальної вартості активів у сумі 1244 млрд грн припадає

Рис. 1. Структура банківського сектора на кінець I кварталу 2020 р., од.

Джерело: побудовано на основі [3].

на банки з державним капіталом; 28,0% – на іноземні банківські групи (587 млрд грн), а 12,5%, або 263 млрд грн., мають банки з приватним капіталом. Активи ПриватБанку складають 27,3% загальних активів банківського сектора та 45,9% активів державних банків України в сумі 572 млрд грн (рис. 2) [3].

За рахунок зростання коррахунків в іноземній валюті в інших банках на 30,0% у складі активів вдалося забезпечити достатній рівень ліквідності LCR (*Liquidity Coverage Ratio* – коефіцієнт покриття ліквідністю) [3].

У структурі чистих активів частка кредитів суб'єктам господарювання знизилася з 38,0% на кінець 2016 р. до 34,2–34,7% на кінець 2017–2018 рр. і до 27,8% на початок 2020 р.; частка кредитів фізичним особам зросла з 6,1–6,9% у 2016–2017 рр. до 9,5–9,4% у 2019 р. та в I кварталі 2020 р.

За I квартал 2020 р. сума наданих кредитів склала 1108,1 млрд грн, що на 74,5 млрд грн біль-

ше обсягів 2019 р., і перевищила свій пік у 2018 р. у сумі 1118,6 млрд грн з приростом у 5,6% до попереднього року (рис. 3). За 2014–2019 рр. обсяги банківського кредитування зросли на 27,2 млрд грн, або на 0,5% щороку, середній обсяг наданих кредитів за 6 років становив 1036,2 млрд грн, зниження обсягів банківського кредитування спостерігалось у 2014 та 2016 рр. [3]. На 27,6% зросла частка непрацюючих кредитів у портфелях банків Російської Федерації, а найменша частка непрацюючих кредитів на початок 2020 р. була у портфелях іноземних банків 17,0% (проти 37% на кінець 2016 р.).

Більшість наданих кредитів отримують юридичні суб'єкти господарювання: їх частка впродовж 2014–2019 рр. залишалася майже незмінною на рівні 79,5–84,2%, проте у грошовому виразі обсяги зросли на 19,4 млрд грн. У 2018–2019 рр. фізичні особи отримали найбільший обсяг кредитів у сумі 196,6–206,8 млрд грн, а у 2016 р. – найменший у сумі 157,4 млрд грн, зростання за період склало 27,7 млрд грн (рис. 4). Щорічне зростання обсягів наданих кредитів юридичним особам за 6 років склало 0,5%, а фізичним особам – 2,7%.

Частка кредитів, наданих фізичним особам, найбільшою була у 2019 р. у розмірі 20,0% та в I кварталі 2020 р. – 19,7%, причому у грошову вигляді навпаки – 206,8 і 218,4 млрд грн відповідно.

Кредитні ресурси України на кінець I кварталу 2020 р., за звітом НБУ, складають 55,7%, або 654846 млн грн у національній валюті та 44,3% у перерахунку на іноземну валюту, або 521376 млн грн (рис. 5) [4].

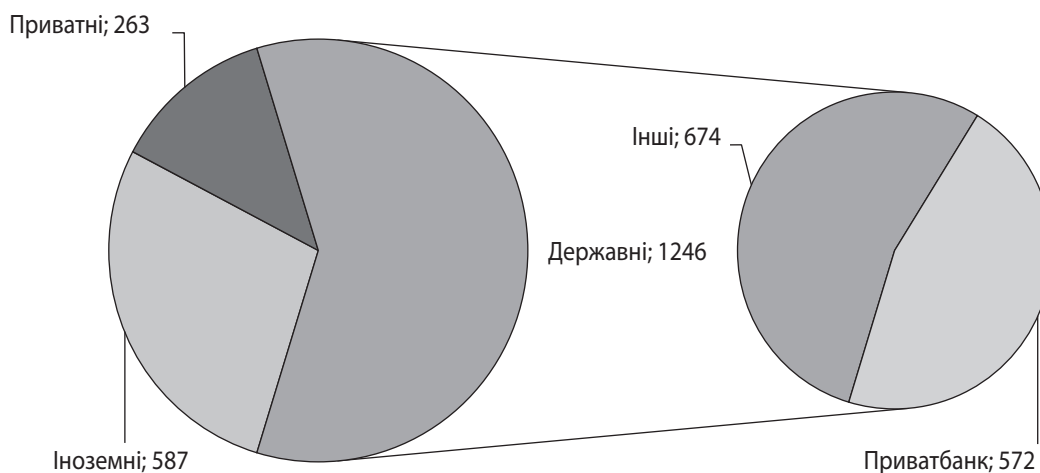

Рис. 2. Структура загальних активів банків на кінець I кварталу 2020 р., млрд грн

Джерело: побудовано на основі [3].

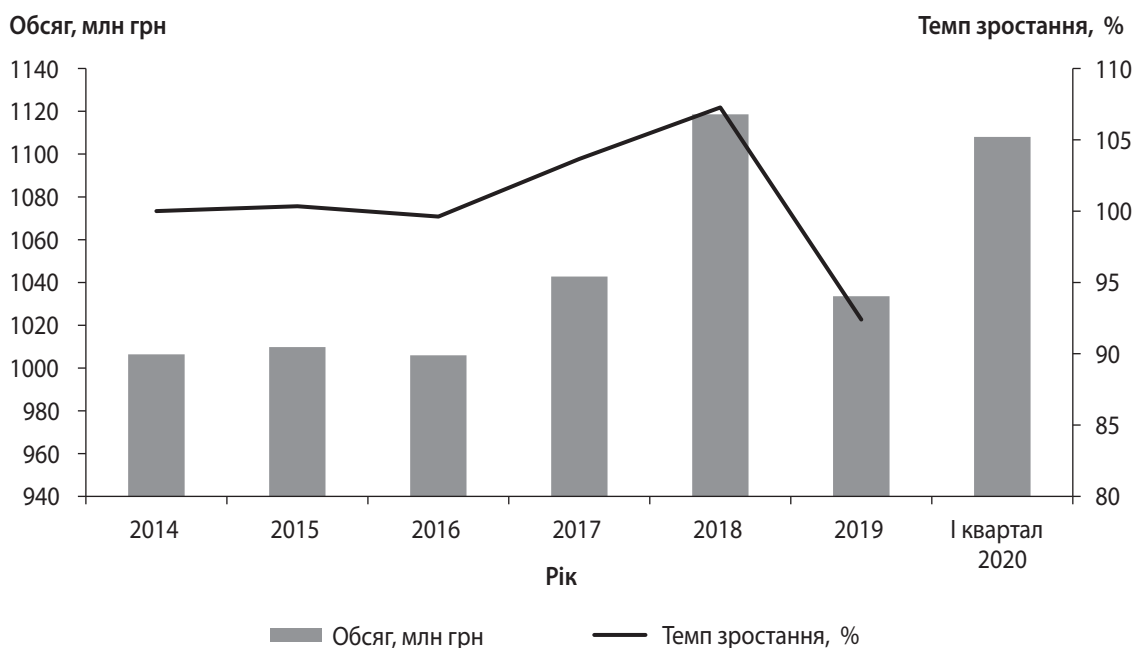

Рис. 3. Динаміка обсягів наданих кредитів (ліва шкала, млрд грн) та їх темпи зростання (права шкала, %) за 2014 р. – I кв. 2020 р.

Джерело: побудовано на основі [3].

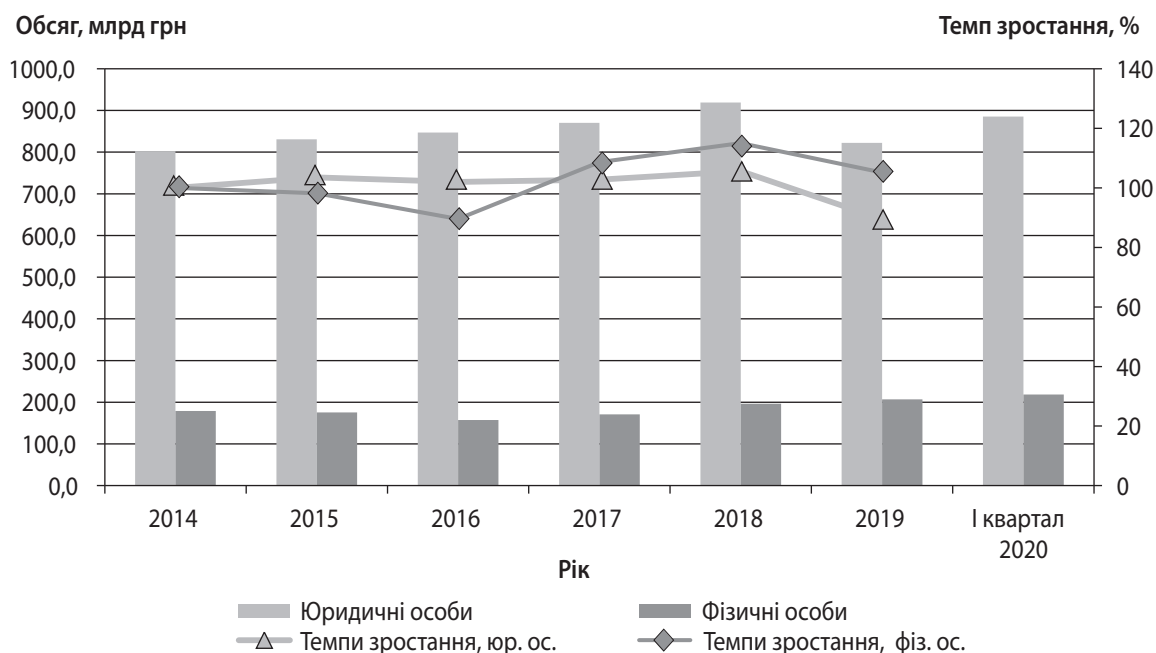

Рис. 4. Структура обсягів валових кредитів фізичним та юридичним особам (ліва шкала, млрд грн) та їх динаміка (права шкала, %) за 2014 р. – I кв. 2020 р.

Джерело: побудовано на основі [6].

Із 2017 р. з'явилася тенденція до збільшення виданих кредитів у національній валюті – з 575736 млн грн до 654846 млн грн (частка збільшилася з 52,8% до 55,7%, тобто на 3,1%), причому обсяги кредитів, наданих приватними банками суб'єктам господарювання, зросли у 1,3 разу, а фізичним особам – у 3,8 разу.

Обсяги кредитування в національній валюті в середньому збільшилися на 26370 млн грн, в іноземній валюті – на 2066 млн грн. Частка кредитів, наданих в іноземній валюті, зменшилася відповідно із 47,2% до 44,3%, тобто з 515178 млн грн до 521376 млн грн, або на 6198 млн грн. Частка чистих валютних кредитів суб'єктам гос-

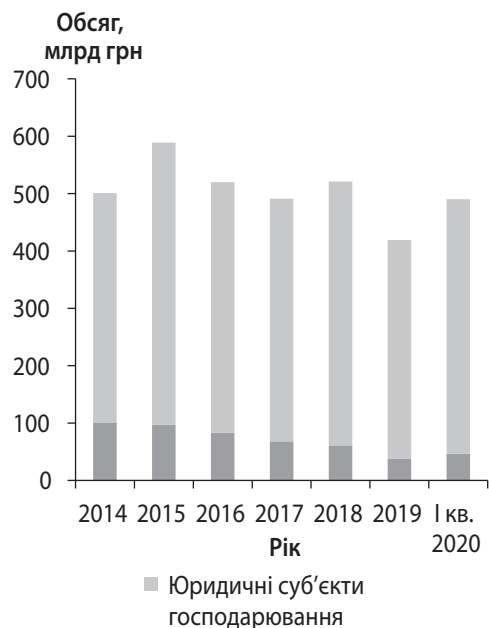
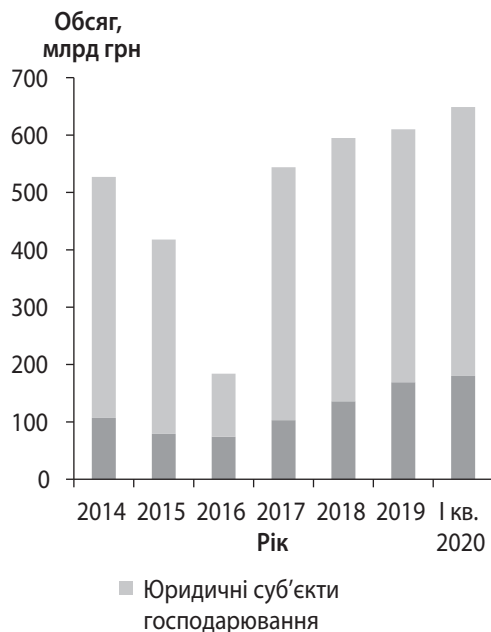

Рис. 5. Структурні зміни обсягів кредитів у розрізі національної (зліва) та іноземної (справа) валюти за суб'єктами ринку у 2014 р. – I кв. 2020 р., млрд грн

Джерело: побудовано на основі [4].

подарювання на кінець року знизилася із 51–53% у 2016 р. до 18,2% у 2019 р., а фізичним особам – з 26,7 до 3,6% відповідно, що пов'язано зі стабілізацією валютного курсу на рівні 26,6–26,65 грн/дол. США (рис. 6).

У розрізі видів економічної діяльності переважає кредитування сфер оптової та роздрібною торгівлі на суму 294418 млн грн, що становить 36,9% від загальної суми. Друге місце посідає кредитування добувної та переробної промисловості в сумі 195198 млн грн (або 24,5%). По 7,9% припадає на сільське господарство та постачання електроенергії, а 6,9% – на операції з нерухомим майном. Менше 7% становлять: надання інших видів послуг, транспорт, будівництво та фінансова та страхова діяльність. Соціальна сфера, до якої входять освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, займає менше 1% (рис. 7) [4].

Ключовими причинами незадовільного стану у сфері корпоративного кредитування в Україні є: повільне відновлення економіки після її глибокого падіння у 2014–2015 рр.; незадовільна якість уже сформованого корпоративного кредитного портфеля; комплекс проблем банківської системи; повільне зниження рівня інфляції; обмеженість інструментів безпечного та надійного інвестування вільних ресурсів банків [5; 7; 8].

На основі даних, наведених на сайті Міністерства фінансів України про загальний обсяг кредитування, розрахуємо індекс сезонності по місяцях і кварталах. Загалом обсяги кредитування мають тенденцію до зростання у другому півріччі, у III і IV кварталах. Найбільші обсяги припадають на IV квартал, а саме – на жовтень, найменші – у II кварталі (червень) (рис. 8) [6].

Окрім банків в Україні видають кредити також й інші фінансово-кредитні установи, а саме кредитні спілки, ломбарди, юридичні особи публічного права та інші кредитні установи, на 1 квітня 2020 в Україні працювало 654 нефінансових кредитних установ, з яких 335 установ – кредитні спілки.

Упродовж 2014–2019 рр. загальна кількість установ скоротилася у 2 рази – зі 1188–1210 організацій у 2014–2015 рр. до 717–661 організацій у 2018–2019 рр., причому припинили діяльність 252 кредитні спілки та 153 ломбарди (рис. 9) [10; 11].

Обсяги кредитування ломбардами за 2014–2019 рр. зросли на 9767,7 млн грн, а кредитними спілками – на 288,8 млн грн, при загальному зростанні обсягів наданих кредитів на 2193,8 млн грн і при середньорічному зростанні обсягу на 438,8 млн грн. У 2016 р. сума наданих кредитів досягла свого піку в сумі 38425,6 млн грн. Обсяг наданих кредитів ломбардами за I кв. 2020 р. склав майже половину річного обсягу 2014 р., а у 2019 р. перевищив у 2,2 рази (рис. 10) [10; 11].

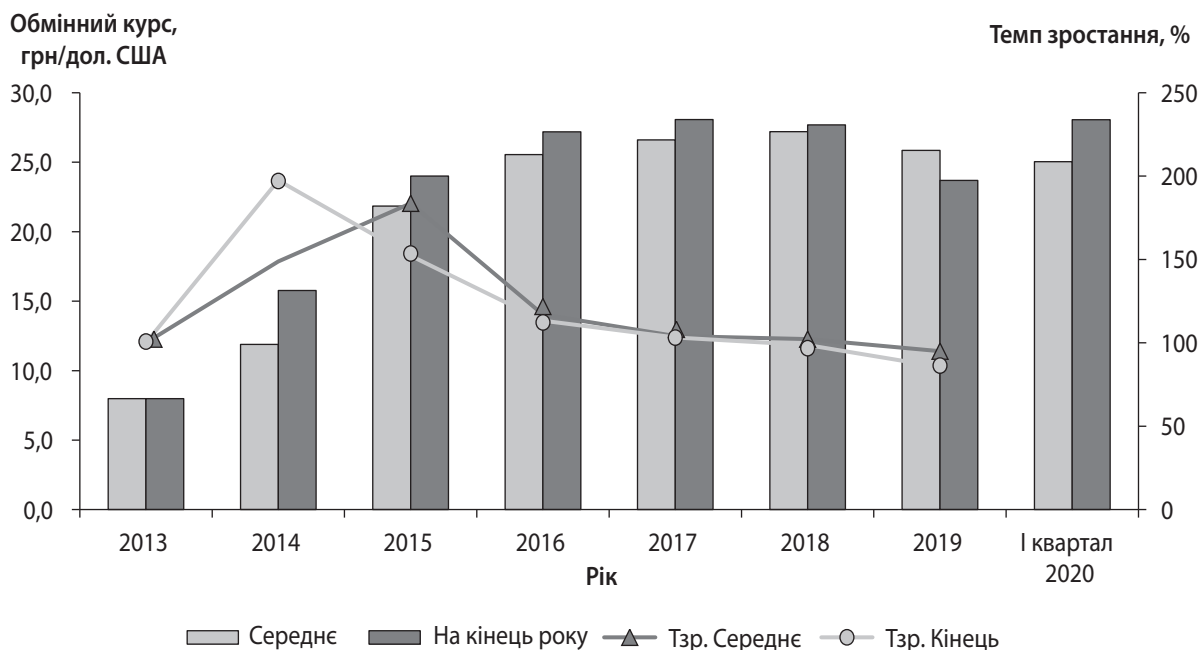

Рис. 6. Зміни обмінного курсу грн/дол. США (ліва шкала, грн/дол. США) та динаміка (права шкала, %) за 2013 р. – I кв. 2020 р.

Джерело: побудовано на основі [3].

Рис. 7. Структура наданих кредитів у розрізі видів економічної діяльності на кінець I кв. 2020 р., млн грн

Джерело: побудовано на основі [4].

Використовуючи метод екстраполяції, на основі даних НБУ про обсяги кредитування за 2014–2019 рр., було розроблено прогнозні моделі, за якими у 2020 р. очікується зростання обсягу кредитування до $1086,1 \pm 16115,23$ млрд грн, у 2021 р. – до $1100,4 \pm 16115,23$ млрд грн (рис. 11). При $\mu < 5\%$ модель можна вважати адекватною. Але зауважимо, що при розробці прогнозу враховано лише фактор часу.

Різниця між прогнозними моделями обсягів кредитування України на 2020–2021 рр., розрахованими двома методами, становить 47037,66 млн грн, на 2021 р. – 55751,04 млн грн. Залежно від подальшого напрямку розвитку та зміни політичного та економічного становища обсяги кредитування можуть знаходитися в межах 1039,1–1102,2 млрд грн у 2020 р. і 1044,6–1116,5 млрд грн у 2021 р. відповідно (рис. 12).

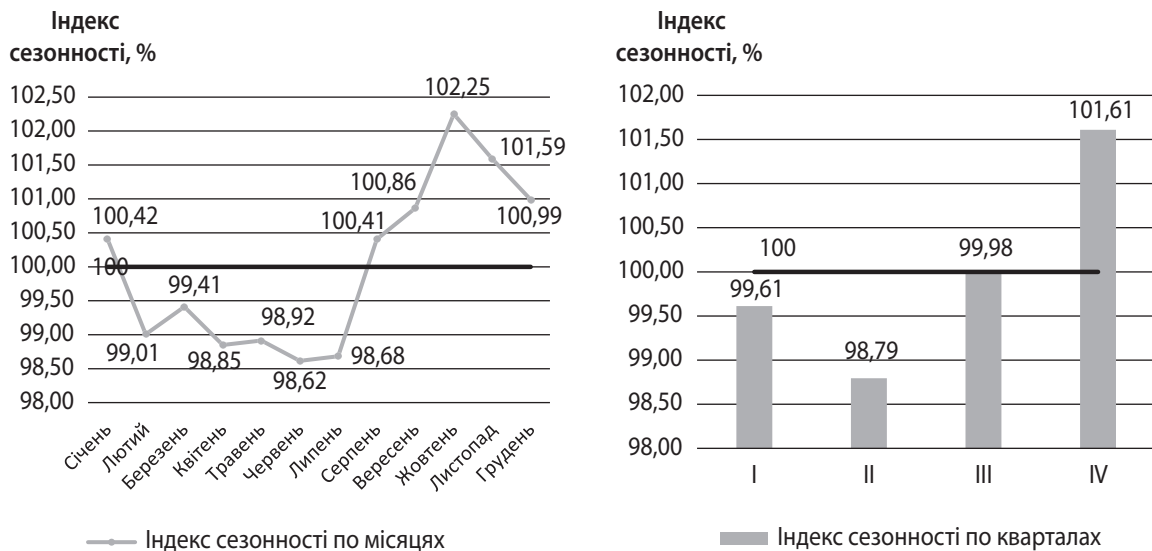

Рис. 8. Індекс сезонності обсягів кредитної діяльності України по місяцях (зліва) та кварталах (справа) за три роки, %

Джерело: побудовано на основі [6].

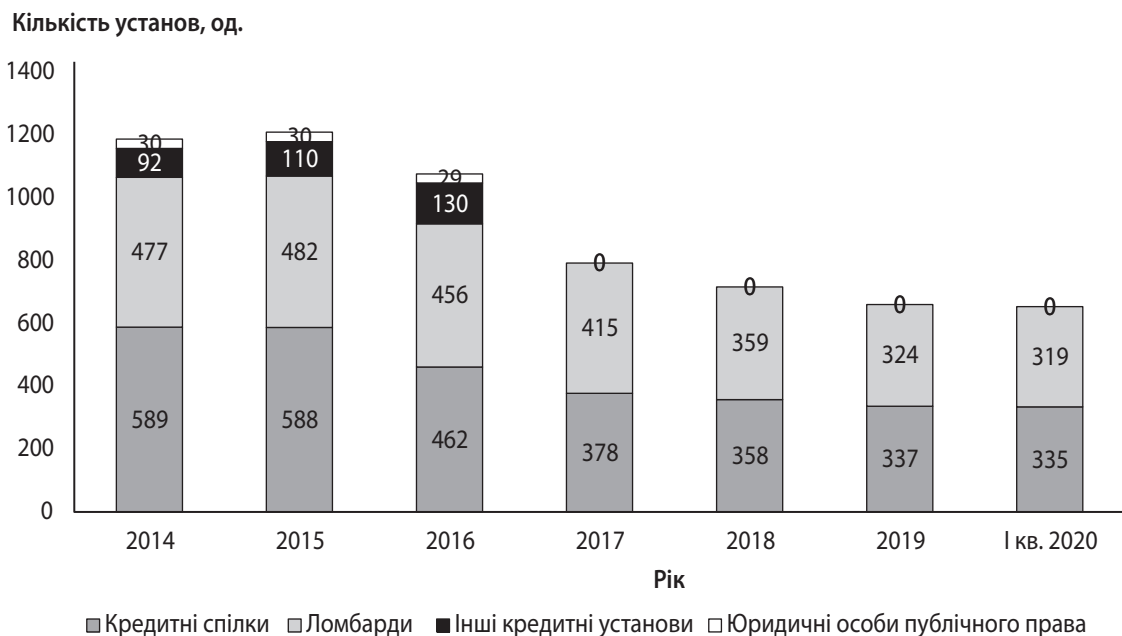

Рис. 9. Структурні зміни кількості нефінансових кредитних установ у 2014 р. – I кв. 2020 р., од.

Джерело: побудовано на основі [10; 11].

За умови політичної та економічної стабілізації в Україні та позитивних результатів реформи банківського сектора обсяги кредитування досягнуть оптимістичних показників, а при нинішній ситуації можливе погіршення ситуації, тоді вірогідний варіант розвитку – за рівнянням поліноміального тренду.

За результатами SWOT-аналізу виявлені сильні та слабкі сторони кредитної діяльності банківської системи України. До основних можливостей можна віднести вдосконалення банків-

ських технологій для різних верств населення та застосування маркетингових стратегій щодо надання банківських послуг; до основних загроз – недовіру населення до банківської системи України, нестабільність економічного розвитку України, появу альтернативних небанківських фінансово-кредитних установ та інші. Наявні можливості банківської системи при правильному менеджменті та маркетингу можуть стати сильними сторонами (табл. 1).

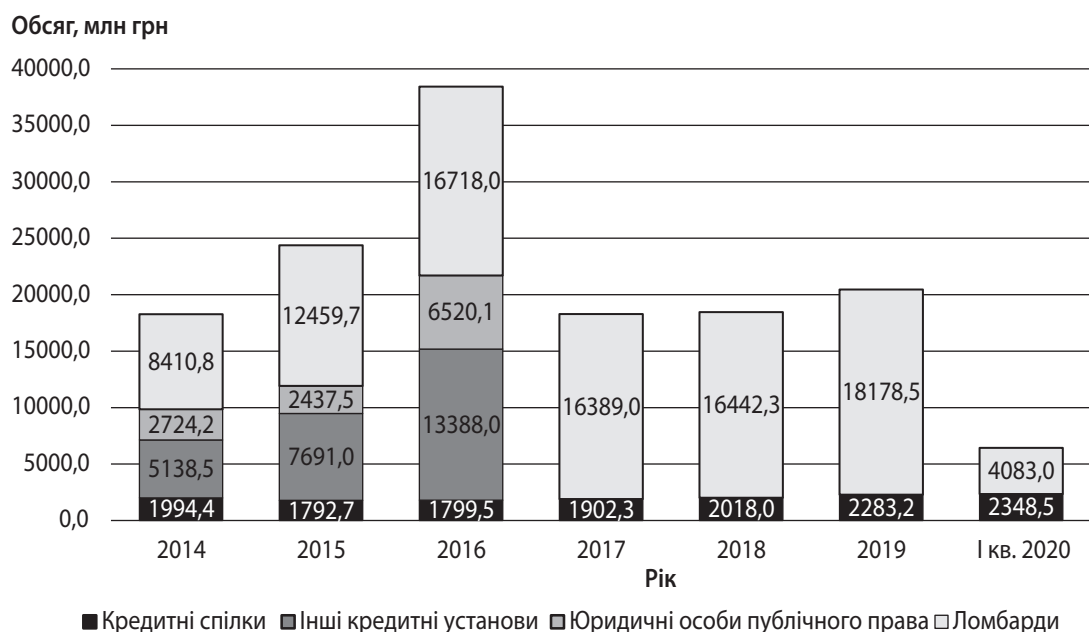

Рис. 10. Структурні зміни обсягів кредитування нефінансовими кредитними установами у 2014 р. – I кв. 2020 р., млн грн

Джерело: побудовано на основі [10; 11].

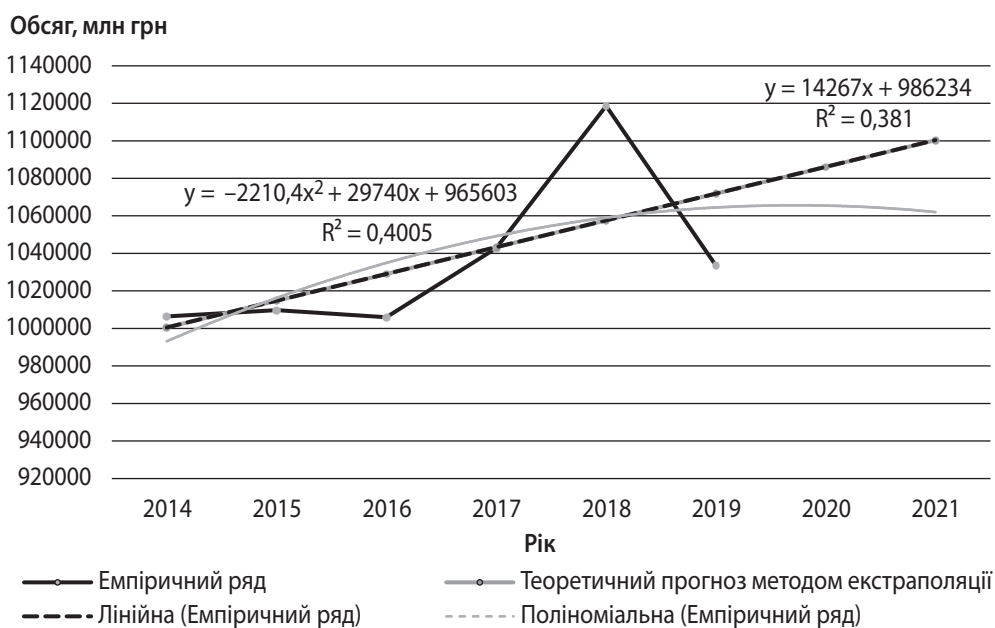

Рис. 11. Прогнозні моделі обсягів кредитування в Україні на 2020–2021 рр., млн грн

З огляду на наявні тенденції кредитування в Україні пропонуються такі рекомендації щодо зниження кредитних ризиків банківської системи України (рис. 13).

ВИСНОВКИ

Останнім часом обсяги кредитування в Україні скорочуються в результаті впливу негативних економічних, політичних і системних чинників. Також значною мірою на них впливає

і недосконалість нормативно-законодавчої бази, державного регулювання в банківському секторі. Разом зі скороченням обсягів зростають ризики кредитування.

Для покращення ситуації на банківському ринку, на наш погляд, необхідно:

- ✦ зміцнити банківську систему України;
- ✦ підвищити її стійкість до криз;
- ✦ зміцнити довіру до банківської системи з боку вкладників та інвесторів;

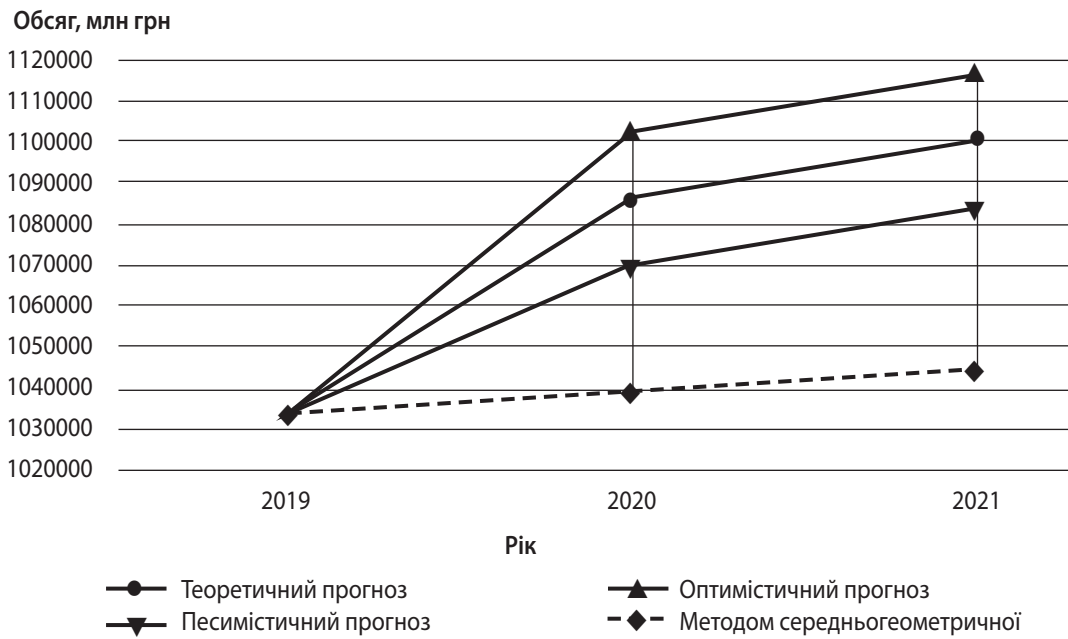

Рис. 12. GAP-аналіз розривів прогнозних обсягів кредитування України на 2020–2021 рр., млн грн

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу кредитної діяльності банківської системи України

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> – розширення доступу всіх прошарків суспільства до використання фінансових продуктів та послуг; – посилення захисту прав інвесторів і кредиторів під час здійснення кредитування; – створення кредитного реєстру; – стабільна, прозора та ефективна банківська система; – розвинута мережа відділень та філіалів банків; – валютна лібералізація, що дозволяє кредитування в більших обсягах як у національній, так і в іноземній валютах 	<ul style="list-style-type: none"> – недосконалість нормативно-правового забезпечення; – низькі рейтинги банків на міжнародній арені; – високий рівень кредитного ризику; – висока питома вага валютних позик у кредитному портфелі банку; – високий рівень проблемної кредитної заборгованості; – зниження якості кредитів
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення банківських технологій для різних верств населення; – застосування маркетингових стратегій щодо надання банківських послуг 	<ul style="list-style-type: none"> – недовіра населення до банківської системи України; – нестабільність економічного розвитку України; – посилення банківської конкуренції; – поява альтернативних небанківських фінансово-кредитних установ; – інфляційні процеси; – обмежувальні карантинні заходи, що значно послаблять попит на банківські послуги

- ✦ активізувати діяльність банків із залучення коштів та їх трансформації в кредити для реального сектора економіки;
- ✦ поглибити інтеграцію банківської системи України у світовий фінансовий простір;
- ✦ знизити ймовірність кредитування недобросовісних позичальників і зменшити кількість проблемних кредитів, використовуючи при цьому механізми реструктуризації та списання боргу;

- ✦ підвищити фінансову грамотність населення задля розуміння ризиків і вигод використання фінансових послуг. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Національний банк залишив без змін критерії розподілу банків на групи на 2019 рік. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zalishiv-bez-zmin-kriteriyi-rozpodilu-bankiv-na-grupi-na-2019-rik>

Створення ідеального середовища кредитного ризику

- Рада директорів банку повинна нести відповідальність за періодичний перегляд політики кредитного ризику свого банку
- Політика має чітко визначати рівень толерантності банку для ризиків, розподіл процентної ставки, який він вимагає для прийняття таких ризиків
- Керівництво зобов'язане реалізувати затверджену Радою кредитну стратегію для класифікації, вимірювання, моніторингу та регулювання кредитного ризику

Формування повного процесу кредитування

- Банки повинні діяти в межах чітко визначених кредитних критеріїв, які формуватимуть цільовий ринок банку, вимоги до облікових даних позичальника, призначення та структуру кредиту, а також джерело погашення
- Фінансові установи повинні встановити загальний кредитний ліміт для всіх індивідуальних позичальників, а також для пов'язаних контрагентів, як зазначено в кредитній політиці

Забезпечення контролю за кредитними ризиками

- Банківським установам потрібно застосовувати механізм внутрішнього контролю, щоб переконатися, що зміни в кредитній політиці, встановлення нових лімітів і процедур повідомляються відповідним органам вчасно

Інтелектуальний набір персоналу

- Керівництво зобов'язане забезпечити виділення достатніх і компетентних трудових ресурсів для контролю та управління кредитними ризиками

Упровадження ефективної інформаційної системи

- Використовувати аналітичні методи для ведення бази даних щодо кредитних досліджень
- Повідомляти про високу експозицію
- Відстежувати стан і ефективність облікового запису
- Забезпечувати контролювання банківської мережі

Рис. 13. Рекомендації щодо зниження кредитних ризиків банківської системи України

2. Основні показники діяльності банків / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/>
3. Огляд банківського сектору. Травень 2020 року / НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-05.pdf?v=4
4. Дані статистики фінансового сектору / НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>
5. Юрків Н. Я., Гладких Д. М. Розвиток банківського кредитування господарюючих суб'єктів як умова забезпечення сталого економічного зростання в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvitok-bankivskogo-kredituvannya-gospodaryuyuchikh-subektiv-yak-umova>
6. Сумарні активи банків України / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/active/2020/>
7. Глущенко В. В., Садова Г. О. Сучасні тенденції банківського кредитування в Україні. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 321–326. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-321_326.pdf
8. Коваленко В. В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку : монографія. Одеса, 2015. 217 с.
9. Сергєєва О. С. Тищенко М. О. Проблеми кредитної діяльності банківської системи України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3. С. 317–321. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmp/lu/bitstream/handle/123456789/1408/Serhieieva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
10. Інформація про стан і розвиток кредитних установ України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-kredytnykh-ustanov-Ukrainy.html>
11. Інформація про стан і розвиток ломбардів України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-lombardiv-Ukrainy.html>

REFERENCES

- “Dani statystyky finansovoho sektoru” [Financial Sector Statistics]. NBU. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>
- Hlushchenko, V. V., and Sadova, H. O. “Suchasni tendentsii bankivskoho kredytuvannia v Ukraini” [The Modern Tendencies of Bank Crediting in Ukraine]. *Biznes Inform*. 2018. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-321_326.pdf
- “Informatsiia pro stan i rozvytok kredytnykh ustanov Ukrainy” [Information on the State and Develop-

- ment of Credit Institutions in Ukraine]. <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-kredytnykh-ustanov-Ukrainy.html>
- “Informatsiia pro stan i rozvytok lombardiv Ukrainy” [Information on the State and Development of Pawnshops in Ukraine]. <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-lombardiv-Ukrainy.html>
- Kovalenko, V. V. *Kredytna diialnist bankiv Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku* [Lending Activities of Ukrainian Banks: Problems and Prospects for Development]. Odesa, 2015.
- “Natsionalnyi bank zalyshyv bez zmin kryterii rozpodilu bankiv na hrupy na 2019 rik” [The National Bank Left Unchanged the Criteria for Dividing Banks Into Groups for 2019]. NBU. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zalishiv-bez-zmin-kryteriyi-rozpodilu-bankiv-na-grupi-na-2019-rik>
- “Ohliad bankivskoho sektoru. Traven 2020 roku” [Overview of the Banking Sector. May 2020]. NBU. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-05.pdf?v=4

- “Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv” [The Main Indicators of Banks]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/>
- “Sumarni aktyvy bankiv Ukrainy” [Total Assets of Ukrainian Banks]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/active/2020/>
- Serhieieva, O. S. Tyshchenko M. O. “Problemy kredytnoi diialnosti bankivskoi systemy Ukrainy” [Problems in Crediting of the Banking System of Ukraine]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. 2017. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1408/Serhieieva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Yurkiv, N. Ya., and Hladkykh, D. M. “Rozvytok bankivskoho kredytuvannia hospodariuuchykh subiektiv yak umova zabezpechennia staloho ekonomichnoho zrostantia v Ukraini” [Development of Bank Lending to Economic Entities as a Condition for Ensuring Sustainable Economic Growth in Ukraine]. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvytok-bankivskogo-kredytuvannya-gospodaryuyuchikh-subektiv-yak-umova>

УДК 336.71
JEL: G21

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКАХ

©2020 ЗВЕРУК Л. А., ДІДКОВСЬКА Ю. С.

УДК 336.71
JEL: G21

Зверук Л. А., Дідковська Ю. С. Концептуальні основи організації системи ризик-менеджменту в банках

Банківська установа стає вкрай вразливою у своїй діяльності, якщо не спроможна створити механізм виявлення та подолання дестабілізуючих факторів впливу. Тому важливою складовою в загальному управлінні банком є впровадження системи ризик-менеджменту. Метою статті є розгляд концептуальних основ системи ризик-менеджменту банку та методичних засад його організації. Дослідження показало, що процес управління ризиками вимагає системного підходу, в основі якого знаходиться певний механізм, представлений у вигляді ризик-менеджменту. Він включає сукупність методик, процедур і політику управління ризиками та формує стратегію і тактику управління ризиками. Підвалинами побудови системи ризик-менеджменту банків є міжнародні стандарти Базель II і Базель III та вимоги регулятора, зокрема щодо структури процесу ризик-менеджменту, його ефективності та специфічних аспектів. Обґрунтовано, що побудова комплексної системи ризик-менеджменту банку передбачає визначення: завдань, принципів, об'єктів і суб'єктів, методів та інструментів управління ризиками. Формування системи ризик-менеджменту здійснюється виходячи із сучасних підходів до корпоративного управління в банках і вимагає розробки концептуальної схеми ризик-менеджменту та дотримання засад організації системи управління ризиками. Наголошено, що сучасні організаційні заходи системи ризик-менеджменту представлені трьома лініями захисту та включають чотири етапи; передбачають використання ефективних моделей та інструментів для оцінки (вимірювання) ризиків та розробку внутрішньобанківських (внутрішньогрупових) документів з питань управління ризиками.

Ключові слова: система ризик-менеджменту, корпоративне управління, лінії захисту, концептуальна схема, принципи, функції, моделі управління.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-238-245>

Рис.: 2. **Бібл.:** 13.

Зверук Людмила Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Київський кооперативний інститут бізнесу і права (вул. Михайла Ломоносова, 18, Київ, 2000, Україна)

E-mail: lyudmila.zveruk@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6531-5896>

Дідковська Юлія Станіславівна – магістр кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Київський кооперативний інститут бізнесу і права (вул. Михайла Ломоносова, 18, Київ, 2000, Україна)

E-mail: 1537588yulia@gmail.com